

PUSHKINNING YEVGENIY ONEGIN ASARI HAQIDA

Xudoynazarova Xurshida Shuhrat qizi

Termiz Davlat Universiteti

1-kurs

Ilmiy rahbar:

Nazarova Manzura Nasrullayevna

Annotatsiya: Mazkur maqolada rus adabiyotining durdonasi hisoblangan Aleksandr Pushkinning "Yevgeniy Onegin" she'riy romani badiiy va g'oyaviy jihatdan tahlil qilinadi.

Asarda XIX asr rus jamiyati hayotining "qomusi" sifatida aks etgan ijtimoiy manzaralar, "ortiqcha odam" fojiasi va Onegin obrazining psixologik qirralari yoritib berilgan.

Shuningdek, maqolada Tatyana Larina siymosida ayol qalbining go'zalligi va rus milliy xarakterining ochib berilishi tadqiq etiladi.

Kalit so'zlar: she'riy roman, "ortiqcha odam", realizm, "Onegin bandi", lirik chekinish, badiiy mahorat, rus hayoti qomusi.

Kirish

Aleksandr Sergeyevich Pushkinning "Yevgeniy Onegin" she'riy romani jahon adabiyoti xazinasidan munosib o'rin egallagan, mazmunan teran va shaklan mukammal asardir. V.G. Belinskiy tomonidan haqli ravishda "rus hayotining qomusi" deb atalgan ushbu asar shunchaki bir sevgi qissasi emas, balki XIX asrning birinchi choragidagi Rossiya ijtimoiy-ma'naviy hayotining keng ko'lamli badiiy ko'zgusidir.

Asarning yaratilish tarixi muallif hayotining salkam sakkiz yilini qamrab olgan bo'lib, bu davr ichida Pushkin nafaqat ijodiy mahoratini, balki dunyoqarashining evolyutsiyasini

ham mazkur romanga muhrladi. "Yevgeniy Onegin"da ilk bor "ortiqcha odam" (лишний человек) muammosi ko'tarildi. Yevgeniy Onegin obrazi orqali jamiyatning yuksak tabaqasiga mansub, bilimli, ammo o'z iqtidori va kuchini qayerga sarflashni bilmaydigan, hayotdan zerikkan avlod fojiasi ochib berildi.

Shu bilan birga, Tatyana Larina siyomosida Pushkin o'zi orzu qilgan "ideal rus ayoli" obrazini yaratdi. Uning ma'naviy pokligi, burchga sodiqligi va samimiyati asar qahramonlari o'rtasidagi konfliktni yangi bir psixologik darajaga ko'tardi. Mazkur maqolada biz ushbu durdona asarning bugungi kun kitobxonlari uchun ahamiyati, undagi g'oyaviy-badiiy yangiliklar va personajlar psixologiyasining o'ziga xos jihatlari tadqiq etishni maqsad qildik.

Asosiy qism.

She'riy roman – Bu "Yevgeniy Onegin" asarining o'ziga xos janri. Unda nasriy romanga xos bo'lgan keng ko'lamlil syujet va xarakterlar rivoji she'riy shaklda, ya'ni vazn va qofiya asosida bayon etiladi.

"Ortiqcha odam" – XIX asr rus adabiyotidagi tushuncha. Bu – yuqori tabaqaga mansub, aqlli va qobiliyatli, lekin jamiyatdagi mavjud tartiblardan norozi, o'z kuchini sarflashga foydali ish topolmasdan hayotdan zerikkan inson (Onegin) tipidir.

Realizm – Asarda hayotni qanday bo'lsa, shunday — boricha, barcha ziddiyatlari va ijtimoiy muammolari bilan tasvirlash uslubi. Pushkin Onegin orqali hayotiy haqiqatni barcha qirralari bilan ochib bergan.

"Onegin bandi" – Pushkin tomonidan aynan shu asar uchun o'ylab topilgan maxsus she'riy o'lchov. U 14 misradan iborat bo'lib, ma'lum bir qofiyalanish tizimiga (abab cedd effe gg) ega. Bu usul asarga ajoyib ohangdorlik va tartib beradi.

Lirik chekinish – Muallifning asosiy voqealardan chetlashib, o'zining shaxsiy fikrlari, xotiralari, tabiat yoki adabiyot haqidagi mulohazalarini bayon qilishi. Bu asarning samimiyatini va muallif obrazining rolini oshiradi.

Badiiy mahorat – Yozuvchining til boyligi, obrazlar yaratish mahorati, tasvirlash vositalaridan (metafora, epitet va h.k.) foydalanishdagi yuksak darajasi.

Rus hayoti qomusi – Mashhur munaqqid Belinskiy bergan ta’rif. Bu asarda XIX asr boshidagi rus jamiyatining kiyinishi, tili, urf-odatlari, o‘yin-kulgulari va butun turmush tarzi nihoyatda aniq va batafsil aks etganini anglatadi.

G‘oyaviy tahlil: "Ortiqcha odam" va Jamiyat

Asarning markaziy g‘oyasi – o‘z davrining qurboniga aylangan, yuksak intellektual salohiyatga ega bo‘lsa-da, jamiyatda o‘z o‘rnini topa olmagan Yevgeniy Onegin fojiasidir.

Ma’naviy bo’shliq: Onegin – o‘qimishli, ammo hayotdan bezgan inson. Uning fojiasi shundaki, u yuqori tabaqa hayotidan (ballar, teatrlar, ziyofatlar) charchagan, biroq xalqqa yoki foydali mehnatga yaqinlashishni ham bilmaydi.

Ziddiyat: Asarda shahar (Peterburg) va qishloq hayoti qarama-qarshi qo‘yiladi. Onegin shahar kibrining, Tatyana esa qishloq tabiatining, milliy an’analarning timsolidir.

Muhabbat va burch: G‘oyaviy jihatdan Tatyana Larina obrazi Onegindan baland turadi. Uning: "Men sizni sevaman (nima ham qilay?), lekin men boshqaga berilganman va unga bir umr sodiq qolaman" degan so‘zlari asarning ma’naviy cho‘qqisidir. Bu yerda burch tuyg‘usi ehtirosdan ustun qo‘yilgan.

Badiiy tahlil: shakl va mazmun uyg‘unligi

Pushkin asarni yozishda o‘ziga xos yangi badiiy uslub va qoliplarni yaratdi.

"Onegin bandi": Asar 14 misradan iborat maxsus bandlar bilan yozilgan. Bu shakl asarga hayratlanarli darajada yengil ohang, mantiqiy tugallik va musiqiylik baxsh etadi. Har bir band alohida bir fikrni yakunlaydi.

Lirik chekinishlar: Muallif tez-tez voqealar rivojidan to‘xtab, o‘quvchi bilan suhbatlashadi. Bu chekinishlar orqali Pushkin oshxonadan tortib adabiyotgacha, modadan

tortib falsafagacha bo‘lgan mavzularda o‘z fikrini bildiradi. Aynan shu jihat asarni "hayot qomusi"ga aylantiradi.

Realistik tasvir: Pushkin qahramonlarni idealizatsiya qilmaydi. Onegin ham, Lenskiy ham, Tatyana ham tirik insonlar kabi kamchilik va fazilatlarga ega. Ularning psixologik holati o‘zgaruvchan va mantiqli tasvirlangan.

Asar tili va uslubi

Pushkin asarda xalqchil til bilan yuqori tabaqa aristokratik tilini mohirona birlashtirdi. U asar orqali rus adabiy tiliga asos soldi. Tabiat tasvirlari (ayniqsa qish va kuz fasli) personajlarning ichki dunyosini ochib berishda metaforik vazifa bajaradi.

"Yevgeniy Onegin" – inson qalbi murakkabligi va ijtimoiy muhitning shaxsga ta’sirini ko‘rsatib bergan o‘lmas asardir. Undagi Tatyana – milliy g‘urur, Onegin esa iztirobli izlanish timsoli bo‘lib qoladi.

"Rus hayoti qomusi": Ijtimoiy manzaralar

V.G. Belinskiy asarga "qomus" deb ta’rif berganda, unda XIX asr boshidagi Rossiyaning barcha qatlamlari aks etganini nazarda tutgan.

Qishloq hayoti: Pomeschiklar (yer egalari) turmushi, ularning mehmondorchiligi, sodda va ba’zan cheklangan dunyoqarashi.

Xalqonalik: Rus xalqining urf-odatlarini, Tatyana enagasining ertaklari, xalq folklori va tabiat tasvirlari.

"Ortiqcha odam" fojiasi

Onegin – rus adabiyotidagi "ortiqcha odam" turkumining birinchi yirik vakili.

Mohiyati: U bilimli, aqlli va madaniyatli, biroq uning bilimlari amaliyotda qo‘llanilmaydi. U na davlat xizmatida, na ijodda va na oilada o‘z baxtini topa oladi.

Sababi: Uni o‘rab turgan muhit (yuqori tabaqa) uni zeriktiradi, lekin u bu muhitdan butunlay uzilib, yangi yo‘l topishga ham yetarli irodaga ega emas.

Natija: Uning fojiasi — maqsadsizlik. U hayotni shunchaki "iste‘mol qiladi", natijada esa o‘zi ham, atrofidaogilar ham (Lenskiyning o‘limi, Tatyananing rad etilishi) jabr ko‘radi.

Onegin obrazining psixologik qirralari

Pushkin Oneginni bir yoqlama (faqat yomon yoki faqat yaxshi) tasvirlamaydi, balki uning murakkab ruhiyatini ochadi:

Xandira: Oneginning ichki dunyosini "inglizcha xandira" (zerikish, tushkunlik) egallab olgan. Bu shunchaki shoshqaloqlik emas, balki chuqur intellektual inqirozdir.

Egoizm va qo‘rquv: U o‘zini hammadan ustun qo‘yadi, biroq jamiyatning (duelyga oid) fikridan qo‘rqadi. Lenskiy bilan duelyga chiqishi uning jamiyat qoliplaridan chiqq olmaganidan dalolat beradi.

Kechikkan uyg‘onish: Asar oxirida Oneginning Tatyana bo‘lgan muhabbati — uning qalbi hali o‘lmaganidan, unda tirik tuyg‘ular borligidan darak. Ammo bu uyg‘onish juda kech sodir bo‘ladi.

Tatyana Larina — Pushkinning "shirin ideali" bo‘lib, u asarda Oneginning qarama-qarshisi sifatida namoyon bo‘ladi.

Ayol qalbining go‘zalligi: Samimiylik va botiniy dunyo

Tatyana obrazi orqali Pushkin tashqi jozibadan ko‘ra, ichki go‘zallikni ustun qo‘yadi.

Tabiiylik: U poytaxt xonimlariga xos bo‘lgan sun‘iylikdan, tilyog‘lamalikdan yiroq. Uning qalbi tabiat bilan hamnafas.

Muhabbatda jasorat: Tatyananing Oneginga yozgan maktubi — o‘sha davr ayollari uchun misli ko‘rilmagan jasorat edi. Bu uning tuyg‘ulari naqadar pok va samimiy ekanligini, ijtimoiy qoliplardan ustun turishini ko‘rsatadi.

Ma'naviy yuksalish: Asar oxirida u Oneginni hamon sevsa-da, o'zining oilaviy burchi va ayollik sha'nini hammasidan baland qo'yadi. Bu uning qalbiy kuchi va irodasidan dalolat beradi.

Rus milliy xarakterining ochib berilishi

Pushkin Tatyani "rus qalbi" deb ataydi. Undagi milliy xarakter quyidagilarda ko'rinadi:

Xalqonalik va an'analar: Tatyana enagasining ertaklari bilan voyaga yetgan, xalq og'zaki ijodini, irimlarni va qadimiy urf-odatlarini yaxshi ko'radi. Uning qalbi rus tabiati (ayniqsa, qish fasli) bilan chambarchas bog'langan.

Sadoqat va matonat: Rus ayoliga xos bo'lgan eng kuchli fazilat — sadoqat Tatyani obrazida to'liq namoyon bo'ladi. U o'z baxtidan ko'ra, o'zgalari oldidagi burchini (eriga sadoqatini) ustun qo'yadi.

Diniy va axloqiy poydevor: Uning xatti-harakatlarida milliy qadriyatlar va diniy tarbiya asosida shakllangan yuksak axloqiy norma (etika) sezilib turadi.

Tatyana va Onegin qiyosida ma'naviy ustunlik

Onegin asar davomida faqat o'zi bilan ovora bo'lib, hayot mazmunini izlasa, Tatyana allaqachon bu mazmunni topgan — u burch, oila va milliy ildizlariga tayanadi. Shu sababli, asar so'ngida Tatyana Onegindan ma'naviy jihatdan ancha baland turadi.

Tatyana Larina — nafaqat rus adabiyoti, balki jahon adabiyotidagi eng mukammal ayol obrazlaridan biri bo'lib, u go'zallik va sadoqatning timsolidir.

Xulosa

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, Aleksandr Pushkinning "Yevgeniy Onegin" she'riy romani shunchaki o'tgan asrning adabiy yodgorligi emas, balki inson ruhiyati va jamiyat ziddiyatlarini teran ochib beruvchi o'lmas asardir. Pushkin ushbu asar orqali rus

adabiyotida realizm tamoyillariga asos soldi va "ortiqcha odam" fojiasini ijtimoiy-psixologik muammo sifatida ko'rsatib berdi.

Oneginning ma'naviy inqirozi va Tatyananing yuksak axloqiy sadoqati o'rtasidagi qarama-qarshilik kitobxonni hayotning mazmuni, burch va muhabbat haqida chuqur mushohada yuritishga chorlaydi. Asar "rus hayotining qomusi" sifatida o'z davri manzaralarini mahorat bilan aks ettirgan bo'lsa-da, unda ko'tarilgan insoniy talqinlar har qanday davr va millat uchun o'z qadrini yo'qotmaydi.

"Yevgeniy Onegin" bugun ham jahon adabiyotining eng yorqin durdonalaridan biri bo'lib, o'zining "Onegin bandi" bilan shakllangan musiqiyli va badiiy jozibasini bilan yangi avlodlarni hayratga solishda davom etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Pushkin A.S. Yevgeniy Onegin: She'riy roman. (O'zbekcha tarjimalari: Oybek yoki Erkin Vohidov tarjimasi). – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.

Belinskiy V.G. Tanlangan asarlar. (Pushkin ijodi va "Yevgeniy Onegin" haqidagi maqolalar). – Toshkent: O'zdavnashr, 1955.

Nabiyev S. Jahon adabiyoti (Rossiya). (O'quv qo'llanma). – Toshkent, 2014.

Лотман Ю.М. Роман А.С. Пушкина «Евгений Онегин»: Комментарий. – Ленинград: Просвещение, 1983. (Asardagi tarixiy va madaniy detallarni tushunish uchun eng asosiy manba).

Набоков В.В. Комментарии к «Евгению Онегину» Александра Пушкина. – М.: НЛЮ, 1999.

Бонди С.М. О романе А.С. Пушкина «Евгений Онегин». – М.: Детская литература, 1973.

Zunnunov A. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.